

ОЦІНКА АКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

АНОТАЦІЯ. Розкрито сутність активності інноваційного процесу. Описуються показники оцінки активності інноваційного процесу. Вказується функціонал ділової, творчої, економічної, трудової, життєвої та соціальної активності. Інтерпретуються об'єкти економічної активності. Обґрунтовується алгоритм реалізації потенцій-

and similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetman

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Активність інноваційного процесу, каталізатори активності, поверхнева активність, флотаційна активність, фільтраційна активність, ділова активність, творча активність, економічна активність, трудова активність, життєва активність, соціальна активність.

АННОТАЦИЯ. Раскрыта сущность активности инновационного процесса. Описываются показатели оценки активности инновационного процесса. Указывается функционал деловой, творческой, экономической, трудовой, жизненной и социальной активности. Интерпретируются объекты экономической активности. Обосновывается алгоритм реализации потенциальной трудовой активности. Иллюстрируется порядок оценки жизненной активности людей.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Активность инновационного процесса, катализаторе активності, поверхностная активність, флотаційної активності, фільтраційної активності, ділова активність, творческа активність, економіческа активність, трудова активність, життєва активність, соціальна активність.

ANNOTATION. The article discloses the essence of the activity of the innovation process. It describes the indicators for assessing the activity of the innovation process. It indicates a functional of business, creative, economic, labor, life and social activity. It interprets objects of economic activity. It justifies the algorithm to realize the potential of labor activity. It shows you how to assess the vital activity of people.

KEY WORDS: The activity of the innovative process, the catalyst activity, surface activity, the flotation activity, filtering activity, business activity, creative activity, economic activity, occupational activity, vital activity, social activity.

Постановка проблеми. Активність інноваційного процесу — один із основних показників інноваційного розвитку економіки. Проте національні статистики її обчислюють, виключно, за вартіс-

ними показниками — співвідношенням витрат на інноваційну діяльність до загальної їх суми. Що надає можливість лише порівнювати динаміку змін активності інноваційного процесу — та й то умовно і тільки по факту. Так, за цим обчисленням витрати на інноваційну діяльність підприємств країн з розвинутою економікою складають 60—70 % від загальної їх суми [1], а нашої країни — за приведеними в табл. 1 даними Держкомстату України лише 11,2—18 %.

Таблиця 1

ДИНАМІКА ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Рік	Питома вага підприємств, установ і організацій, що займалися інноваціями, %	Загальна сума витрат на інноваційну діяльність, млн грн	У тому числі — за напрямками:						
			Дослідження і розробки	у тому числі		Придбання нових технологій ¹	Підготовка виробництва для впровадження інновацій ²	Придбання машин, та обладнання пов'язані з упровадженням інновацій ³	Інші витрати
				внутрішні	зовнішні				
2000	18,0	1760,1	266,2	X	X	72,8	163,9	1074,5	182,7
2001	16,5	1979,4	171,4	X	X	125,0	183,8	1249,4	249,8
2002	18,0	3018,3	270,1	X	X	149,7	325,2	1865,6	407,7
2003	15,1	3059,8	312,9	X	X	95,9	527,3	1873,7	250,0
2004	13,7	4534,6	445,3	X	X	143,5	808,5	2717,5	419,8
2005	11,9	5751,6	612,3	X	X	243,4	991,7	3149,6	754,6
2006	11,2	6160,0	992,9	X	X	159,5	954,7	3489,2	563,7
2007	14,2	10850,9	986,5	793,6	192,9	328,4	X	7471,1	2064,9
2008	13,0	11994,2	1243,6	958,8	284,8	421,8	X	7664,8	2664,0

¹ з 2007 р. — придбання інших зовнішніх знань; ² з 2007 р. — входить у інші витрати; ³ з 2007 р. — придбання машин, обладнання та програмного забезпечення

Все це говорить про те, що активністю інноваційного процесу й, відповідно, інноваційним розвитком економіки — ніхто практично не управляє. Спробуємо компенсувати цей методологічний пробіл економічної теорії.

Аналіз публікацій. Окремі проблеми оцінки активністю інноваційного процесу досліджувались по-своєму С. Казміруком, Е. Лібановою, В. Мец, В. Оберемчуком, О. Палій, В. Скуратовським, П. Харівим й іншими. Проте управлінням активністю інноваційного процесу — ніхто з вчених усерйоз не займався. Що й визначило напрямок подальшого її дослідження.

Результати дослідження. Трактування активності інноваційного процесу лежить у площині інтерпретації суті понять «активність» та «інноваційний процес». Де під «активністю» розуміють міру або ступінь здатності матерії, речовини та/або корисної копалини до реакції, взаємодії з будь-чим, участі в тому чи іншому технологічному процесі [2], а під «інноваційним процесом» — послідовний ланцюг дій засобів праці окремих людей, організацій і суспільств, якими проявляються, перетворюються в інтелектуальний капітал і втілюються в результати відтворення новациї, здійснюється маркетинг, виробництво, продаж, поширення нововведень і оцінка ефективності інновацій [3] та сервісне обслуговуються й утилізуються інновації.

Звідси активність інноваційного процесу — міра або ступінь здатності до дій з відтворення інновацій задіяних в цьому процесі засобів праці окремих діячів, організацій і суспільств. А так як технічні характеристики задіяних в інноваційному процесі засобів праці уже визначені — міра або ступінь їхньої здатності до дій з відтворення інновацій: 1) проявляється після взяття їх на баланс підприємства, установи чи організації (до цього вони не відносяться до складу наявних засобів праці); 2) залежна від їх спеціалізації, концентрації, кооперування і комбінування в розрізі, як загальних функцій труда (ціле думання, передаточної, руху та контролю, організації і управління), так і стадій суспільного виробництва, розподілу, обміну й споживання. Що зводить управління активністю інноваційного процесу до спеціалізації, концентрації, кооперування і комбінування наявних засобів праці — відповідно до потреб майбутніх інновацій.

Таким чином, формування активності інноваційного процесу має починатися з визначення її різновидів у сфері наукових і практичних завдань і напрямків їх практичного застосування. Де різновидами активності є: 1) каталізаторі активність — міра або ступінь здатності окремих діячів відтворювати інновації на кожній зі стадій інноваційного процесу; 2) поверхнева активність — міра або ступінь здатності окремих діячів відтворювати інновації на межі стадій інноваційного процесу; 3) флотаційна активність —

міра або ступінь здатності окремих діячів бути реагентом, що відтворює інновації в просторі всього інноваційного процесу; 4) фільтраційна активність — міра або ступінь здатності окремих діячів забезпечувати енергіє інформаційний обмін між всіма елементами інноваційного процесу. При цьому оцінка потенціалу цих її різновидів здійснюється в розрізі — ділової, творчої економічної, трудової, життєвої та соціальної активності учасників інноваційного процесу на стадії суспільного виробництва, розподілу, обміну і споживання інновацій.

Ділова активність суспільного відтворення інновацій — це індикатор реальних, ініціативних та ефективних дій задіяних у сфері виробництва інновацій засобів праці. Її оцінюють за якісними, кількісними й узагальнюючими показниками балансу та звіту про фінансові результати підприємства на початок і кінець року.

Якісними показниками оцінки ділової активності суспільного відтворення інновацій є — обсяг реалізації продукції; обсяг продукції, що поставляється на експорт; репутація підприємства, що виражається, зокрема, в популярності клієнтів, які користуються послугами підприємства.

Кількісні показники оцінки ділової активності наведені в табл. 2.

Узагальнюючими показниками оцінки ділової активності є — стійкість економічного зростання та ресурсі-віддача підприємства.

Стійкість економічного зростання — співвідношення коефіцієнтів зростання балансового прибутку (далі — $K_{\text{ПБ}}$), обсягу реалізації (далі — $K_{\text{Р}}$) та авансованого капіталу (далі — $K_{\text{АК}}$) із наступним його порівнянням із еталоном, яким вважається $K_{\text{ПБ}} > K_{\text{Р}} > K_{\text{АК}} > 1$, а також із урахуванням того, що відхилення від цієї ідеальної залежності не завжди є негативними, наприклад, модернізація діючих виробництв і, що таке зіставлення дуже ускладнюється впливом інфляції. Де коефіцієнти стійкості економічного зростання показують, якими в середньому темпами може підприємство розвиватися в подальшому, а також при зміні співвідношень, що склалися між різними джерелами фінансування, фондовіддачею, рентабельністю виробництва, дивідендною політикою.

Ресурс-віддача підприємства — коефіцієнт оборотності авансованого капіталу, що характеризує обсяг реалізованої продукції, яка припадає на 1 гривню коштів, вкладених в підприємство [4].

Таблиця 2

ПОКАЗНИКИ КІЛЬКІСНОЇ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

№ п/п	Показник	Формула розрахунку	№ форми статистичної звітності
1	Виручка від реалізації		2
2	Балансовий прибуток		2
3	Продуктивність праці	Виручка від реалізації/Середньо списова чисельність	2
4	Фондовіддача	Виручка від реалізації/Середня вартість основних фондів	2
5	Оборотні кошти в розрахунках (в обороті)	Виручка від реалізації/Середня дебіторська заборгованість	2
6	Оборотність коштів в розрахунках (в днях)	360 днів/Рядок 5	2
7	Оборотність виробничих запасів (в обороті)	Затрати на виробництво продукції/Середні виробничі запаси	1
8	Оборотність виробничих запасів (в днях)	360 днів/Рядок 7	2,1
9	Оборотність кредиторської заборгованості (в днях)	Середня кредиторська заборгованість x 360 днів/Затрати на виробництво продукції	1,2
10	Тривалість операційного циклу	Рядок 6 + Рядок 8	1,2
11	Тривалість фінансового циклу	Рядок 10 — Рядок 9	1,2
12	Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	Середня дебіторська заборгованість/Виручка від реалізації продукції	2
13	Оборотність власного капіталу	Виручка від реалізації продукції/Середня величина власного капіталу	2,1
14	Оборотність основного капіталу	Виручка від реалізації продукції/Підсумок середнього балансу	2,1
15	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	Чистий прибуток — Дивіденди, що виплачуються акціонерам/Власний капітал	2,1

Водночас творча активність окремих діячів — це індикатор дій підприємств, установ і організацій, спрямованих на виконання творчих виробничих завдань, раціоналізаторство, винахідництво, постановку нових завдань і рішень, оволодіння передовими засобами і методами праці, внесення у інноваційний процес нових прогресивних елементів, розробку нових методів тощо. Національними статистиками цей показник оцінюється по кількості заявок на винаходи, що надходять до національних та регіональних патентних відомств від підприємств. Динаміка світових змін цього показника — приведена в табл. 3.

Таблиця 3

**АНАЛІЗ СКЛАДУ ЗАЯВОК НА ВИНАХОДИ, ЩО НАДІЙШЛИ
ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ПАТЕНТНИХ ВІДОМСТВ**

Країна/регіон	2005	2006	2007	2008	2009	2009 до 2008 (%)
Іспанія	3252	3352	3439	3783	3712	−1,9
Китай		210 490	245 161	289 838	314 573	+8,5
Корея	160 921	166 189	172 469	170 632	163 523	−4,2
Німеччина	60 222	60 585	60 992	62 417	59 583	−4,5
Росія	23 644	27 884	27 505	27 712	25 598	−7,6
Великобританія	26 192	25 745	24 999	23 379	22 465	−3,9
США	381 797	417 453	439 578	466 258	457 966	−1,8
Франція	17 275	17 245	17 107	16 707	16 106	−3,6
Японія	427 078	408 674	396 291	391 002	348 596	−10,8
Європейське патентне відомство	128 709	135 399	141 423	146 644	134 542	−8,3
Україна	5592	5930	6163	5697	4815	−15,5
Іспанія	3252	3352	3439	3783	3712	−1,9
Євразійське патентне відомство	1940	2293	2692	3066	2801	−8,6

Як видно з табл. 3, світовими лідерами творчої активності є США, Японія і Китай.

Індикатором дій зайнятого та безробітного населення слугує економічна активність [5].

Об'єкти економічної активності зайнятого населення ілюструються на рис. 1.

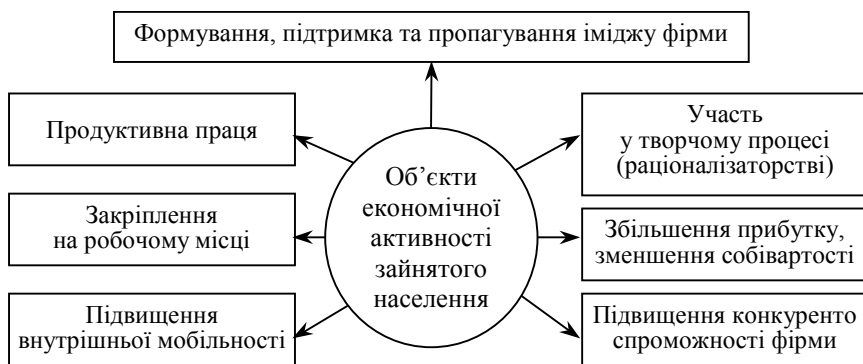

Рис. 1. Об'єкти економічної активності зайнятого населення

Об'єкти економічної активності безробітного населення ілюструються на рис. 2.

Рис. 2. Об'єкти економічної активності безробітного населення

Потенційна трудова активність — здатність людей застосовувати свої знання й досвід на практиці за винагороду. Вона є основою формування робочої сили.

При цьому реалізована трудова активність — це потенційна трудова активність людей в дії. Вона є основою зайнятості робочої сили.

Співвідношення між потенційною і реалізованою трудовою активністю людей — характеризує стан ринку праці, де реаліза-

ція потенційної трудової активності людей здійснюється за схемою, що викладена на рис. 3.

Трудову активність — національні статистики оцінюють по співвідношенню чисельності праце активного населення до загальної його чисельності.

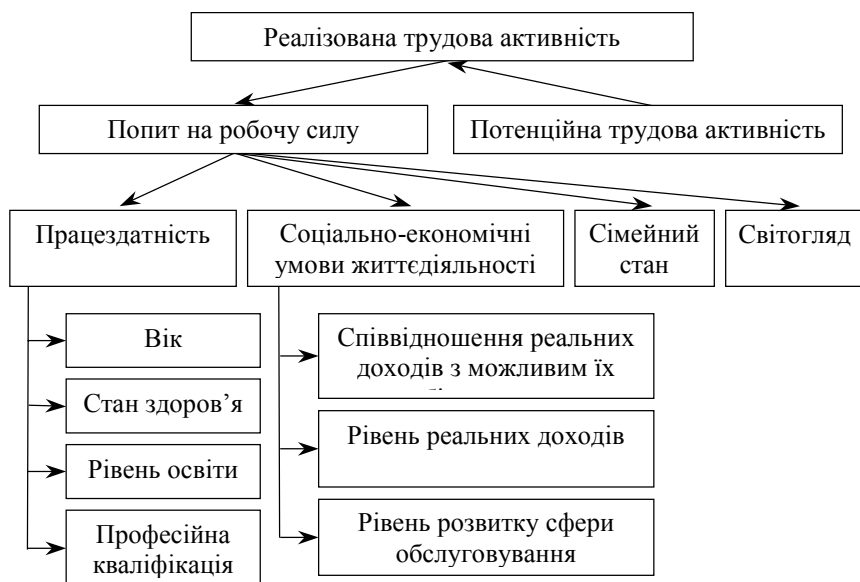

Рис. 3. Алгоритм реалізації потенційної трудової активності людей

Індикатором ступеня сенсорно моторної інтеграції фізіологічних операцій, технологічних операцій і видів діяльності особистості — є життєва активність. Вона проявляється в навичках особистості здійснювати загальні функції труда — в процесі вираження своїх потреб при злитті з соціумом. Що надає підстави для оцінки життєвої активності з позицій потреб особистості — за схемою, яка викладена на рис. 4.

Індикатором цілісності та готовності особистості до взаємодії з соціумом через участь у суспільно-політичній діяльності, управлінні справами виробництва, обговоренні загальнодержавних справ, виборах, роботі громадських організацій тощо слугує показник соціальної активності. Остання є формою усвідомлення смислу життя, здорового суперництва й примноження своїх до-

стоїнств особистістю. Її формування притаманно мислячим, творчим й знаючим людям.

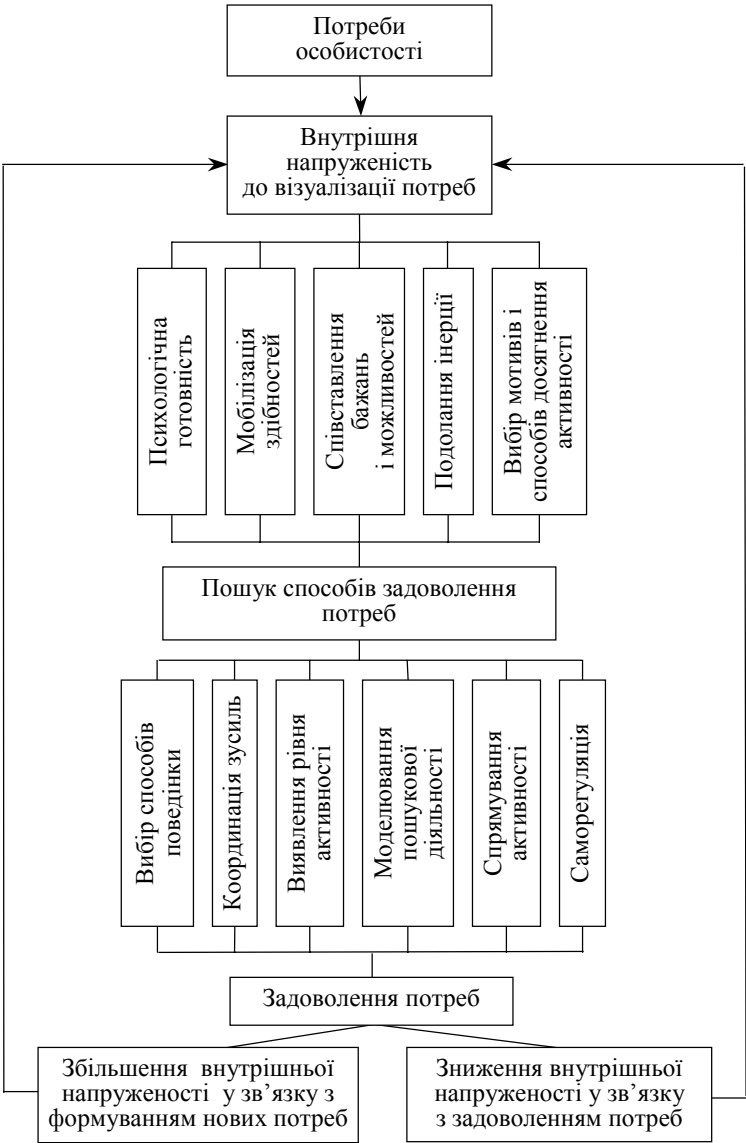

Рис. 4. Порядок оцінки життєвої активності

Трудові колективи, інтереси яких не співпадають з інтересами організації та/або суспільства, сприймають соціально активних людей як особисту небезпеку й починають боротися з ними методами безпредметної активності — всілякими відмовами, ігноруваннями, бойкотами, уникненнями від розв'язання проблем, запереченнями авторитету й досягнень, формуваннями негативної громадської думки тощо. При цьому штучне гальмування соціальної активності створенням міжособистісної напруги, конфліктів і психологічного дискомфорту є, як правило, проявом непрофесіоналізму, закостенілості форм і методів діяльності, нездатності творчо мислити та нехтування суспільними цілями, правилами й нормами поведінки — керівника і керованого ним трудового колективу.

Висновки. Таким чином, активність інноваційного процесу оцінюють за показниками оцінки ділової, творчої, економічної, трудової, життєвої та соціальної активності продуктивних сил, що беруть участь у суспільному відтворенні інновацій. Інтегрування результатів цієї їх оцінки в практику управління — сприятиме інноваційного розвитку економіки. Залишається лише дослідити специфіку цього процесу.

Література

1. Казмірук С., Харів П. Аналіз стану розвитку інноваційних процесів у промисловості України // Економічний аналіз. — Випуск 3 (19). — 2008.
2. Вільний енциклопедичний словник // Вікіпедія. — <http://uk.wikipedia.org/wiki>
3. *Оберемчук В. Ф.* Маркетинг инновационной деятельности // Стратегія економічного розвитку України. — Наук. зб. — Вип. 1 / Головний редактор О. П. Степанов. — К.: КНЕУ 2002. — С. 191—197
4. *Мец В. О.* Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства (1999) // <http://library.if.ua/book/89/6256.html>
5. *Скуратовський В., Палій О., Лібанова Е.* Соціальна політика. — К.: УАДУ, 1997. — 232 с.

Статтю подано до редакції 24.05.12